

Dvanásty snem KDH – ÁNO pre rodiny

(2000)

Trenčín mal dlho povesť vojenského mesta. Donedávna tu sídlil generálny štáb a ešte predtým iné vojenské zariadenia, ktoré plánovali obranu Slovenska. Nad nami sa vypína hrad, ktorý je – po Spišskom a Bratislavskom – tretím najväčším hradom na Slovensku a má fascinujúci obranný systém.

Trenčín a obrana Slovenska však majú spoločnú nielen vojenskú minulosť. Na objednávku šľachtických stavov Trenčianskej stolice vydal v roku 1728 farár z neďalekej Dubnice – Ján Baltazár Magin – knihu *Ostne alebo obrana*, po latinsky *Murices sive apologia*. Jeho kniha je obranou „slávnej Trenčianskej stolice“ a všetkých Slovákov pred útokmi profesora Trnavskej univerzity Michala Benčíka. Profesor Benčík vtedy obvinil Trenčanov, že sú potomkami Svatopluka a akéhosi podradného slovanského kmeňa. Naopak – Ján Baltazár Magin vo svojej knihe argumentoval starobylosťou Slovákov, dávny panstvom v tejto krajine a už vtedy žiadal rovnoprávnosť v Uhorsku.

Milí priatelia, pokúsime sa predstaviť si, o čom by mohla byť kniha *Murices sive apologia*, keby bola napísaná teraz na rozhraní storočí a pre nás, pre KDH. Nuž, asi by nemohla byť napísaná v latinčine – aj keď niekoľkých členov, ktorí celkom slušne ovládajú latinčinu, máme. Jasné však je, že by musela byť o nás, o Slovensku, o víziách a aj o ostňoch, aj o obrane.

Pri pohľade na slovenskú politiku od jej počiatkov až do súčasnosti udrie ako prvý do očí dramatický osud jej protagonistov.

Ludovít Štúr bol na záver svojej politickej kariéry pod policajným dozorom a napokon tragicky zomrel. Jozef Hurban nadobudol ku koncu života skepsu k spisovnej slovenčine a svoj časopis vydával v češtine. Svetozár Hurban Vajanský okúsil väzenie a jeho články sú skôr smutné. Aj Andrej Hlinka bol vo väzení – najskôr počas Uhorska, neskôr aj za Československa a navyše svoje životné dielo nevidel naplnené. Predstavitelia prvej Slovenskej republiky boli postavení pred súd. Vladimír Clementis bol popravený, Gustáv Husák si najskôr odsedel 10 rokov a potom niesol politickú zodpovednosť za nesuverénnu vládu a politiku normalizácie. Alexander Dubček pracoval najdlhšie ako lesný technik. Nuž a prezidentovi Michalovi Kováčovi uniesli syna do zahraničia a takmer celé funkčné obdobie bol vystavený najhrubším útokom.

Z tohto krátkeho prehľadu plynie prvé poučenie: na Slovensku nech nejde do politiky ten, kto si od nej sľubuje úspešný život, spokojnosť, šťastie a spoločenské uznanie. Na Slovensku môže ísť do politiky len ten, kto je pripravený na najtvrdšie údery a na zápas s obrovským množstvom oponentov, ktorých metódy nie sú vždy vzorom čistoty a fair play. Navyše nádejný slovenský politik musí počítať s vysokou pravdepodobnosťou, že svoje ciele nedosiahne, pretože odpor z rôznych strán – vrátane tej vlastnej – je príliš veľký.

V slovenskej politike sa dá dlhšie udržať len vtedy, ak je človek nesený láskou ku Slovensku, ak je odhodlaný slúžiť svojej krajine a spoluobčanom a ak robí politiku nezištne. Toto bola, je a ja verím, že aj naďalej bude motivácia Kresťanskodemokratického hnutia v slovenskej politike. Touto motiváciou sa KDĤ dalo viesť priam v materiálnom zmysle: žiadny špičkový politik KDĤ totiž počas svojej politickej činnosti nezbohatol. KDĤ sa však dalo touto inšpiráciou viesť aj v politickom zmysle. Pri presadzovaní národných záujmov Slovenska sme nikdy nezabúdali na európsky kontext slovenskej politiky. Širšie kontexty sme presadzovali aj v domácej politike. Pred voľbami v roku 1990 sme spolu s Lidovou stranou a Křesťanskodemokratickou stranou Česka založili Křesťanskú a de-

mokratickú úniu – teda KDÚ. Urobili sme to preto, aby sme umožnili zjednotenie kresťanskodemokratických síl v Českej republike pred voľbami. Mimochodom – skratku KDÚ používa Lidová strana v Českej republike dodnes. Pred voľbami v roku 1992 sme ponúkli volebné spojenectvo vtedajšej Demokratickej strane. Tá sa však rozhodla pre spojenectvo s českou Občanskodemokratickou stranou Václava Klauza. V roku 1994 sme ponúkli účasť na našej kandidátke všetkým pravicovým zoskupeniam na Slovensku. Využila to iba SKOI a vďaka tomu dostala svojho zástupcu do parlamentu. Opäť to bolo KDH, kto inicioval v roku 1997 vytvorenie Modrej koalície. A napokon pred voľbami v roku 1998 sme boli najsilnejším zoskupením Slovenskej demokratickej koalície. Vďaka nám bol porazený mečiarizmus na Slovensku. Vďaka nám sa zastavila cesta Slovenska do medzinárodnej izolácie. Najmä vďaka nám vyhrala SDK voľby.

Všetky tieto rozhodnutia sme odvodzovali od našej vízie európskeho, demokratického a prosperujúceho Slovenska. Našou víziou je Slovensko žijúce v priateľstve s okolitými národmi a so všetkými svojimi občanmi žijúcimi vo vnútri štátu. Naša politika sa však väčšine súčasníkov javila, a žiaľ, aj javí – v pomere k stavu spoločenského vedomia na Slovensku – ako príliš radikálna. Dovoľte mi na tomto mieste konštatovať: Obyčajne sa už za krátky čas – za jeden alebo dva roky – ukázalo, že naše rozhodnutia boli predvídateľné a správne. Len si spomeňte: bola to naša politika, vďaka ktorej sa Slovensko vyvarovalo rozdelenia bývalého Československa bez medzinárodného uznania.

Vďaka našej politike sa po voľbách obnovil právny štát na Slovensku. Ved' položme si otázku: aký to bol právny štát, keď oficiálna tajná služba unášala občanov do zahraničia? Vďaka našej politike sa obnovilo medzinárodné postavenie Slovenska. Vďaka našej politike sa udržiava aj dnes na Slovensku ideové a politické odsúdenie komunizmu.

Naozaj – pri pohľade späť na naše desaťročné účinkovanie na slovenskej politickej scéne – máme byť na čo hrdí. Minulé spojenec-

tvá sme uzatvárali na základe politických dohôd, ktoré si vždy vyžadovali mnohé ústupky a kompromisy. Do ústupkov a kompromisov sme zvyčajne museli vniesť najväčší vklad my. My sme totiž boli najsilnejšou zložkou vtedajšej opozície. Po desiatich rokoch odrazu zisťujeme, že sme síce presadili dôležité zmeny v slovenskej politike, ale za cenu toľkých vlastných ústupkov, že teraz sme oslabení my. Sociologické analýzy ukazovali už pred voľbami, že ani naši vtedajší spojenci nás nemali príliš v láske, ale podriaďovali sa nevyhnutnosti volebného spojenectva. Po voľbách tieto ohlady padli a viacerí naši bývalí spojenci začali hľadať iné riešenia. So sklamaním konštatujem: Ani niektorí naši bývalí špičkoví funkcionári nemali v sebe dostatočne pevne vnútorné presvedčenie o správnosti vízie KDH a nedodržali predvolebné predsavzatia. Viacerí naši funkcionári opustili KDH, založili si spolu s liberálmi novú stranu a pustili sa po vlastných cestách. Ti, ktorí nás dva roky vyzývali, aby sme potlačili vlastnú identitu a podporovali ich, práve tí teraz nad nami ohrňajú nosom. A dôvod? V skutočnosti je ich dôvod veľmi nízky: vraj máme nízke preferencie. Oni nás použili, opustili KDH a teraz nad nami ohrňajú nos. Toto je pre nás posledné znamenie – aby sme sa vrátili sami k sebe, aby sme sa sústredili na vlastný program, aby sme začali náš nový začiatok.

Vráťme sa opäť k symbolike Trenčína a obrany. KDH sa zrodilo zo zápasu za slobodu, vlastne z obrany slobody. Vtedy sme hájili slobodu voči komunizmu. Obrana slobody, ľudských práv a demokracie bola vždy najdôležitejšou súčasťou nášho programu. A najdôležitejšou musí zostať aj do budúcnosti. Obrana demokracie a právneho štátu by zostala prázdnu frázou, ak by neboli potrestaní tí, ktorí boli priam symbolom porušovania zákonov v predchádzajúcom období. Takýmto symbolom porušovania zákonov v minulom období sa stal Ivan Lexa. Obnovenie autority právneho štátu by nebolo možné, ak by o vine či nevine Ivana Lexu nerozhodol nezávislý súd. Ivan Lexa musí byť postavený pred súd, či už v jeho prítomnosti alebo v neprítomnosti. V prospech Ivana Lexu bol zne-

užitý inštitút amnestie. Bolo to práve KDH, kto vyvinul iniciatívu na zrušenie rozhodnutia o amnestii pre Ivana Lexu platným spôsobom. My môžeme len s ľútosťou konštatovať, že ústavný zákon o zrušení amnestie doteraz nebol prijatý.

Pre KDH mala obrana ľudských práv v minulosti najmä rozmer obrany slobody prejavu. Dnes sa na Slovensku, žiaľ, objavujú iné útoky voči ľudským právam. Objavujú sa útoky skinheadov proti rómskym spoluobčanom, prípadne iným rasovo odlišným obyvateľom či návštevníkom Slovenska. Násilie zo strany skinheadov robí Slovensku hanbu a nemožno ho tolerovať. Polícia musí dôraznejšie zasiahnuť proti tomuto druhu trestnej činnosti. Polícia musí vyslať viditeľný signál, že ho nebude tolerovať. Na druhej strane musí polícia dôraznejšie zasiahnuť aj proti inému druhu trestnej činnosti. Štát je tu aj na to, aby zaručil istotu slobody a ochranu majetku všetkým svojim občanom. Tento druh ohrozenia práv občanov má rozličné podoby: od veľkých krádeží, výpalníctva a vydierania podnikateľov, až po zdanlivo banálne krádeže úrody. Žiaľ, každú jeseň sa na Slovensku opakuje zúfalá snaha zachrániť zemiaky na poliach pred zlodziejmi. Na východnom Slovensku v obciach s vysokým podielom zmiešaného obyvateľstva sa dokonca vo zvýšenej miere vyskytujú prípady otvoreného plienenia úrody, krádeží dobytka a ďalších vecí starším ľuďom a tým, ktorí sa nevedia sami brániť. Opakujem: štát je tu na to, aby zaručil istotu slobody a ochranu majetku všetkým svojim občanom. Ministerstvo vnútra by malo vypracovať osobitný program ochrany práve tých občanov, ktorí sú najviac vystavení riziku takýchto lúpeží.

Napokon – treťou oblasťou obrany slobody, demokracie a občianskych práv je úplne nový druh obmedzení. Už aj na Slovensku sa rozširuje súbor nepísaných pravidiel o tom, čo sa smie verejne vychvalovať a čo nie, o čom sa odporúča verejne diskutovať a o čom nie. Táto nepísaná, ale veľmi účinná cenzúra dostala na Západe názov „politická korektnosť“. Úzky okruh níkym nevolených osôb rozhoduje o tom, čo sa odporúča a čo sa neodporúča. Prednedávnom

mi dokonca jedna mladá Slovenka, ktorá dlhší čas žila na Západe, povedala, že aj humor je potrebný podrobiť „politickej korektnosti“. Pre Slovákov také prirodzené žartovanie je potom pre „Západniarov“ úplne nepochopiteľné a neprijateľné. Proste – nie je „politicky korektné“. Kresťanskodemokratické hnutie bránilo slobodu pred ohrozeniami zo všetkých strán. Dnes musíme predovšetkým vo vnútri KDH, ale aj všade v našom dosahu vytvoriť takú atmosféru, aby mohli ľudia slobodne vyjadrovať svoje názory a obhajovať svoje stanoviská. Musíme vytvoriť takú otvorenú atmosféru, aby sa rozhodnutia prijímali na základe racionálnych argumentov, a nie na základe lobbistických tlakov alebo výlučne na základe „politických korektných“ názorov. Vo vnútri KDH musíme podporovať otvorenú atmosféru, musíme v ňom vytvoriť priestor slobody. Na druhej strane – však navonok musí KDH vystupovať jednotne. To je jedna z najdôležitejších úloh pre KDH do budúcnosti. Jednou z najdôležitejších úloh do budúcnosti pre štát je vytvorenie podmienok na naozaj fungujúce výkonné hospodárstvo. Výkonné hospodárstvo potrebujeme na zabezpečenie primeranej životnej úrovne obyvateľstva a na množstvo iných vecí. Dovoľte mi hovoriť len o jednej z tohto množstva „iných vecí“. Dovoľte, aby som v meste obrany – v Trenčíne – hovoril o slovenskej armáde. Naša armáda a jej problémy totiž nesmú byť na poslednom mieste nášho záujmu. V stabilnom medzinárodnom prostredí sa potreba armády akoby strácala z vedomia verejnosti. My, ktorí sme zažili august 1968, si však pamätáme, ako ľudia skandovaním pozdravovali každý vojenský gazík československej armády, ktorý sa objavil na uliciach. Armáda je jednoducho prvkom stability prostredia a Slovensko by nemalo svoju armádu zanedbávať. Armáda má dostať peniaze aspoň na základný výcvik a primeranú modernizáciu svojej výzbroje. Slovensko nebude mať v najbližších rokoch na vybudovanie profesionálnej armády. Ďalšou nevýhodou profesionálnej armády je jej oddelenie od spoločnosti. Armáda v takom prípade vytvára akúsi osobitnú kastu. KDH preto podporuje armádu s veľkým, či dokonca väčšinovým podielom pro-

fesionálnych vojakov, ale zároveň armádu s vojakmi základnej služby. Občania s výhradou svedomia majú možnosť vykonávať civilnú službu namiesto vojenskej. Ale takúto možnosť majú mať naozaj iba tí, ktorí majú výhrady svedomia. Pomer 1 : 1,5 vojenskej a civilnej služby odráža zvýšené obmedzenia, ktoré má vojak základnej služby oproti civilkárovi. KDH nebude podporovať žiadne postoje, ktoré by rozširovali v spoločnosti pacifizmus a vytvárali by medzi obyvateľstvom postoje nepriaznivé pre armádu. Takéto postoje súvisia s typom kultúry, ktorá preberá z minulosti iba niektoré tradície. Sú to tradície, v ktorých nie je na prvom mieste solidarita medzi ľuďmi a vlastenectvo. Sú to tradície, v ktorých služba spoločnosti, národu, krajine alebo aj menším skupinám obyvateľov vyznieva akosi kuriózne, smiešne a zväčša nesympaticky. Vieru v nadprirodzenú podstatu sveta takáto kultúra nepozná.

KDH vyznáva iný typ kultúry. KDH vyznáva historický optimizmus, ktorý pramení zo Starého zákona. Boh pri stvorení po každom dni pozrel na svoje dielo a videl, že je to dobré. My považujeme život, svet a celú ľudskú spoločnosť za Božie dielo a toto dielo považujeme za dobré. Neveríme na zánik civilizácie pre ekologickú katastrofu, ani pre to, že by zločinecké spoločenské systémy mali prevládnúť nad slušnými a demokratickými, ani pre vyčerpanie prírodných zdrojov pre veľký počet obyvateľstva. Kultúra historického optimizmu vychádza z poznania všetkých historických tradícií. Kultúrne tradície podrobujeme kritickej analýze, ale na kritickú analýzu neuplatňujeme „politickú korektnosť“. Nemusím zdôrazňovať, že sa hlásime ku kresťanskej kultúrnej tradícii na Slovensku, v Európe a vo svete. Ak by sme prenechali prihlásenie sa ku kresťanskej kultúrnej tradícii slovenských dejín práve neštandardným stranám na Slovensku, urobili by sme zlú službu demokracii a európskemu vývoju Slovenska. Práve univerzalizmus kresťanského kultúrneho odkazu nám pomáha aj v slovenských podmienkach povzniesť sa nad úzku národnú a regionálnu uzavretosť. Práve tento druh univerzalizmu nám pomáha s odvahou vyrovnávať sa s výzvami globalizovanej kultúry

a ekonomiky. Opakujem, zdrojom nášho kultúrneho optimizmu je po prvé, biblické konštatovanie, že svet bol stvorený dobre, a po druhé, biblický príkaz ľuďom, aby sa množili, zaplňali zem a privlastnili si ju.

Kultúrny optimizmus je úzko spätý s rastom, rozmnožovaním sa a zdokonaľovaním. Opačné spoločenské trendy zákonite vedú ku kultúrnemu pesimizmu. Rast, rozmnožovanie sa a zdokonaľovanie je v ľudskej spoločnosti po celé známe dejiny spojený s rodinou. Rodina je nielen základnou bunkou spoločnosti. Iba rodina, tvorená mužom a ženou, je schopná vytvoriť úplne zdravé prostredie pre výchovu detí. Štatistiky odsúdených dokazujú, že väčšina úmyselných kriminálnikov pochádza z rozvráteného alebo mimo rodinného prostredia. Podobne náchylnosť na používanie drog, problémy so štúdiom a zamestnaním spravidla začínajú tam, kde niet rodiny. Na Slovensku rodina stále nemá to miesto, ktoré si zasluhuje. Zákony neposkytujú rodine podporu, ktorá by vyvážila prínos rodiny pre spoločnosť a ani zaťaženie, ktoré rodina podstupuje práve preto, aby poskytla spoločnosti svoj prínos. Ani kultúrne a mediálne prostredie nežičí na Slovensku rodine. Videli ste za posledné roky nejaký film, divadelnú hru alebo čítali ste nejaký román od slovenských autorov, kde by vystupovala rodina v pozitívnom svetle? KDH považuje za najdôležitejšiu súčasť svojho programu podporu rodiny. Naši poslanci v priebehu desiatich rokov podali mnoho návrhov zákonov alebo pozmeňujúcich návrhov, ktoré smerovali k podpore rodiny. Ochranu rodiny sme presadzovali aj na medzinárodných konferenciách. Rodinu chceme podporovať aj naďalej a na podporu rodiny prizývame všetky strany a všetky spoločenské organizácie na Slovensku.

Na tomto mieste chceme vám i všetkým obyvateľom Slovenska pripomenúť dôležitý údaj: Za dva roky, za púhe dva roky začne na Slovensku ubúdať obyvateľstvo. Bude to mať katastrofálne následky na sociálny systém, na zdravotníctvo i na hospodárstvo. Na Slovensku sa rast a rozmnožovanie zmení na úpaďok a zmenšovanie.

Kultúrny pesimizmus bude zachvacovať čoraz širšie sféry spoločenského života. Zmena tohto trendu a prinavrátenie Slovenska k rastu obyvateľstva bude najdôležitejšou úlohou budúceho storočia. KDH musí zmobilizovať všetky sily práve na odpoveď na túto výzvu.

Ak má KDH zmobilizovať všetky svoje sily, musí sa na to vnútorne pripraviť. Musíme sa na to vnútorne pripraviť najskôr konštatovaním, že okrem nás žiadna iná politická sila na Slovensku nie je schopná splniť túto úlohu. Na začiatku uplynulého desaťročia nikto okrem nás nebol schopný nasmerovať Slovensko na cestu zvrchovanosti, demokracie a európskej prislúšnosti, hoci sa k tomu hlásili viacerí. Na začiatku nadchádzajúceho desaťročia sa už nikto iný ani len nehlási k tomu, že zvráti demografický trend. Nikto iný sa už ani len nehlási k tomu, že do centra pozornosti štátnej politiky postaví rodinu. Nikto už ani len nehovorí o tom, že bude prijímať zákony na podporu rodiny, a nie na jej poníženie a zafaženie. My sa k tejto úlohe hlásime. Musíme počítať s tým, že znovu nás za to nebudú chváliť. Skôr naopak. Budú nám vytýkať, že údajne odvádzame pozornosť od vraj dôležitejších spoločenských problémov. Budú nás znevažovať, že sme nemoderní, možno nás opätovne budú posielat' do minulosti.

Ak má KDH zmobilizovať všetky svoje sily, musí byť jednotné pri dosahovaní svojich cieľov. Budme si vedomí, že naše ciele sa vždy budú dať dosiahnuť iba v zápasoch, polemikách, cez prekonávanie odporu. Nerobme si ilúzie, že niekedy budeme žiť v harmónii s inými politickými silami na Slovensku. Preto tí vo vnútri KDH, ktorí sľubujú dosahovanie cieľov KDH prostredníctvom všeobecnej a permanentnej dohody s inými stranami alebo dokonca zjednotenia sa s inými stranami, všetci títo vytvárajú iba ilúziu. Spoločenské ciele KDH sú jednoducho príliš radikálne, než aby ich mohli presadzovať iné strany. Už len také obrátenie demografických trendov je príliš radikálny cieľ pre iné strany.

KDH má najlepšie predpoklady spomedzi všetkých strán na dosiahnutie jednoty na základe ideovej jednoty. Základom našej politiky

a vôbec existencie je príslušnosť k ideovému bohatstvu kresťanskej demokracie. Bohatstvu, ktoré je overené celými stáročiami a v mnohých krajinách. Označenie, že sme ideovou stranou, je najčestnejším označením, aké si možno predstaviť. Usilujeme sa ho udržať.

Jednota založená na spoločenských ideových východiskách sama osebe nestačí. Vedenie strany je nútené v praktickej politike prijímať rozhodnutia, ktoré musia reagovať na existujúce možnosti, a čím rýchlejšie je vedenie strany schopné ich prijať, tým lepšie a ľahšie strana dosahuje svoje ciele. Schopnosť vedenia strany prijímať rozhodnutie vo veľkej miere závisí od stanov. Stanovy KDH sa doteraz osvedčili. Dokázali totiž nastoliť rovnováhu medzi vnútrostranickou demokraciou a voľbou orgánov zdola nahor, s efektívnym prenášaním informácií zhora nadol prostredníctvom profesionálneho aparátu. Odchod niektorých našich bývalých funkcionárov do SDKÚ však odhalil pozostávajúce slabiny tohto systému. Efektívne prenášanie informácií oboma smermi si totiž vyžaduje kvalifikovaný profesionálny aparát, ktorý je riadený z jedného centra. Ideová jednota strany by sa mala prejavíť aj v tom, že orgány strany – predovšetkým predsedníctvo – budú prijímať rozhodnutia na základe ideových východísk strany, a nie na základe kompromisov medzi regionálnymi organizáciami strany. Ak by stanovy premenili KDH na akúsi konfederáciu regionálnych organizácií, z rozhodovania sa vytratí celoštátny záujem, vytratí sa ideová motivácia jednotlivých rozhodnutí. V takomto prípade by bolo KDH stále menej a menej schopné sledovať dlhodobé ciele a záujmy krajiny a stalo by sa ťažkopádnym v rozhodovaní. Skrátka, noblesa KDH by postupne upadala. Nezabúdajme, že pred nami stojí v dohľadnej budúcnosti vstup do Európskej únie a pre KDH to bude znamenať plnoprávny vstup do Európskej ľudovej strany. Ak si tam chceme zachovať aký-taký vplyv, musíme byť doma na Slovensku čo najväčšou a čo najoperatívnejšou a najzomknutejšou stranou.

Ideové východiská aj vyhovujúce stanovy sú dôležitým predpokladom jednoty a akcieschopnosti strany, ale aj tak meniace sa po-

litické prostredie vyžaduje od strany a jej predstaviteľov z času na čas tvorivé rozhodnutia na udržanie či posilnenie jednoty a akcie-schopnosti. Pred takouto výzvou stálo KDH – a aj ja osobne – pred niekoľkými mesiacmi.

Rozhodol som sa, že nebudem ďalej kandidovať na funkciu predsedu KDH, ani na žiadnu inú funkciu v KDH. Po jedenástich rokoch svojej existencie je KDH vyzretou stranou. KDH však musí vyskúšať nové prístupy, aby prekonalo existujúce obmedzenia. Zmena na čele KDH môže dodať našej strane novú dynamiku a ja si to veľmi želám. Rozhodnutie, že nebudem ďalej kandidovať na funkciu predsedu, som prijal po dôkladnej úvahe a po konzultáciách s vedúcimi hnutia. Svoje rozhodnutie som prijímal aj vo vedomí toho, že vo funkcii predsedu KDH nevdojak zatahujem celé KDH do polemík, pramieniacich z mojich vyjadrení a postojov k čiastkovým aktuálnym problémom vlády, či verejného života vôbec. Robím svoje vyjadrenia a formujem postoje na základe úplných informácií, ku ktorým mám prístup ako člen vlády, ale členovia KDH môžu posudzovať následné polemiky iba na základe neúplných informácií, pretože mediálna scéna na Slovensku sa vyvinula do podoby, keď niektoré informácie priam filtruje. Pre mňa je však sloboda vyjadrovania mojich názorov životnou nevyhnutnosťou. Je pre mňa vzduchom, ktorý dýcham.

Vo svojom oznámení a po konzultáciách s členmi predsedníctva som označil odporúčaného kandidáta na funkciu predsedu KDH. Pavol Hrušovský je oddaný veci KDH, za desať rokov zastával významné ústavné funkcie, prejavil vernosť KDH v krízových situáciách a má predpoklady na vedenie hnutia na základe dôvery členov a zároveň s dostatočnou rozhodnosťou smerom navonok.

Vážení priatelia, uplynulých desať rokov na čele KDH je pre mňa nezabudnutelnou kapitolou v mojom živote. Dakujem všetkým členom KDH, ktorí so mnou za uplynulých desať rokov spolupracovali. Spolupráca s vami zostáva mojim trvalým bohatstvom, ktoré si budem pripomínať pri ďalšej práci pre KDH.

Ak moji nástupcovia využijú niečo z mojich skúseností, budem rád. Priamo by som však chcel odporúčať iba jedno: vedúci funkcionári KDH musia vykonávať svoje funkcie nezištne. Dovoľte mi byť osobný: za desať rokov výkonu funkcie v KDH som nezobral žiadnu finančnú odmenu. Ak chce byť KDH naozaj ľudovou stranou, musíme vedieť, čo to znamená vyžiť z platu. KDH má byť ideovou stranou. Aj preto sa pre KDH pracuje predovšetkým z presvedčenia.

Nové vedenie KDH čaká mimoriadne zodpovedná úloha. Slovensko prešlo do druhej polovice volebného obdobia, strany budú prijímať svoje rozhodnutia čoraz viac s ohľadom na blížiacu sa voľbu. Pred KDH bude stáť výzva, aby zvolilo takú stratégiu do volieb, ktorá umožní najúčinnším spôsobom potvrdiť náš program vo voľbách. Už som hovoril o tom, ako sme v minulosti išli až za hranice vlastnej identity, aby sme ochránili existenčné záujmy Slovenska. Existenčné záujmy Slovenska boli zachránené, ale za cenu veľmi širokej koalície, ktorá stiera individuálne črty všetkých zúčastnených strán. Širokú, málo určitú koalíciu verejnosť vníma predovšetkým cez vnútorné konflikty a polemiky takejto koalície. Matematická veľkosť a šírka stráca svoju atraktivitu, ak zároveň znamená oddávovanie dôležitých rozhodnutí. Ťažkopádnosť širokej koalície vracia kyvadlo spoločenskej objednávky späť k vykryštalizovaným stranám s jasným programom. KDH je vykryštalizovanou stranou s jasným programom a túto okolnosť by sme mali využiť v nasledujúcich voľbách. Som presvedčený, že KDH by malo urobiť maximum preto, aby išlo do volieb samo, pod svojou značkou a s vlastným takpovediac nezriedeným programom.

Po voľbách môžeme vstupovať do koalície podľa toho, ako rozhodnú voliči. Neurčitost volebných zoskupení a nekonkrétnosť programov politických strán predlžuje málo chválitebnú črtu slovenských dejín a slovenskej politiky. Žiaľ, v slovenských dejinách a v slovenskej politike je veľa neurčitosti, váhania a nechuti voči novému. Nech je KDH v slovenskej politike nabitým elektrónom, iónom, ktorý priťahuje alebo odpudzuje iné obiehajúce elektróny.

V prírodných vedách viedol objav vlastností nabitého elektrónu k ďalším prevratným objavom. Verím, že podobne to bude aj so slovenskou politikou.

Milí priatelia, po desiatich rokoch môže KDH pozeráť do svojej budúcnosti s nádejou. Prešli sme dramatickým obdobím slovenských dejín a hoci nás v každej fáze týchto desiatich rokov médiá a niektoré strany podceňovali, pri spätnom pohľade museli konštatovať, že sme ovplyvnili všetky strategické rozhodnutia slovenskej politiky. Naša nádej do budúcnosti sa však neopiera o politologické teórie, o knihy memoárov, či o sociologické modely. Naša nádej do budúcnosti sa opiera o živých ľudí, o ďalšiu generáciu kresťanských demokratov – o Kresťanskodemokratickú mládež Slovenska. KMDS združuje mládež, ktorá zažila nežnú revolúciu ako stredoškólači alebo ako žiaci základných škôl. Do demokratických pomerov na Slovensku a do otvorenej Európy vstúpili so samozrejmosťou, ktorú my starší nikdy nezískame. Dokážu sa orientovať v mediálnej sfére, získali rešpektované postavenie medzi sesterskými zahraničnými organizáciami, majú predstavy o chode hospodárstva aj o súťaži politických strán. Pritom všetkom si zachovali presvedčenie o pravde kresťanstva, o jeho trvalej modernosti a o hodnote idey vo verejnom živote. KMDS má významné postavenie medzi mládežníckymi organizáciami na Slovensku, vlastne také, aké by sme my chceli opäť získať pre KDH medzi politickými stranami na Slovensku. Keď sa pozeráme späť na uplynulých desať rokov, jedným pramienkom našej hrdosti môže byť aj skutočnosť, že popri nás sa vyvíjala a silnela Kresťanskodemokratická mládež Slovenska. Jeden americký spisovateľ napísal, že najzaujímavejšie je sledovať vývoj tvorivej sily. Je skutočne zaujímavé a povznášajúce sledovať vývoj KDMS. Prajeme KDMS, aby jej let k výšinám vzdelania, skúsenosti, sebadôvery a zodpovednosti pokračoval tak, že raz bude môcť nastúpiť na naše miesta.

Alegória letu bola pre nás v uplynulých desiatich rokoch často inšpiráciou pri kľúčových rozhodovaniach. Ja sám som použil túto

alegóriu. Pamätáte si, v prejave na sneme v roku 1991 som KDH prirovnal k pilotom na lietadlovej lodi. Vtedy, v roku 1991 som musel KDH nabádať k tomu, aby sa neunáhliło so štartom. Štartová plocha na lietadlovej lodi je prikrátka a najskôr treba lietadlo dokonale pripraviť, ak má úspešne vyštartovať, nepadnúť do mora, ale, naopak, vzlietnuť. Počas rokov, ktoré nasledovali, som neraz rozmýšľal o tom, či sa dočkám chvíle, keď budem môcť povedať : KDH, sme pripravení, nebo nás očakáva. Túžil som po takej chvíli, ale doteraz nenastala. KDH prechádzalo a, žiaľ, až doteraz prechádza úmorným zápasom, zápasom plným únavy a zatínania zubov. Chvilkami dokonca musíme brániť samotnú existenciu KDH. Ten povznášajúci pocit, pocit nádeje na dlhšie obdobie pokoja a stability, ten pocit triumfu sme doteraz nezažili. Ale zo zápasov sme napriek únave vychádzali víťazne. Naše skúsenosti sa znásobujú, naša sila sa zväčšuje, čakajú nás úlohy, ktoré sa budú dať zvládnuť iba z nadhľadu. Ja som sa toho povznášajúceho okamihu triumfu vo funkcii predsedu nedočkal. Z celého srdca však prajem môjmu nástupcovi, aby ten okamih zažil. Prajem môjmu nástupcovi, aby mohol kádehákom povedať: „Sme pripravení. Naše sily premôžu všetky ťažkosti. Veríme sami sebe, veríme svojim priateľom a máme pred sebou víziu. Naše motory sú rozbehnuté. Modré nebo nás očakáva. Milí priatelia, vzlietame.“

Trenčín 21. októbra 2000